

Žabí muž

ELIŠKA KOPPOVÁ

Litujeme, dneska si u nás v hale nezaplavete. Ale můžete zhlédnout Lokresní přebory, za chvíli se odpískává závod mužů.

Ozvěna mezi skleněnými stěnami si pohrává s lidskými hlasy a vytváří kosmický šum. Na některé závodníky to působí povzbudivě, jiní si ho raději nepřipouštějí a soustřeďují se sami na sebe.

a tak dále a tak dále. Štěpán poslouchá, co na něho ten hlas prozradí divákům. Servíruje mě jako potravu, aby to bylo napínavé. Tak už to na závodech chodí. Pokud stojíte o medaili, nezbývá, než na tu hru přistoupit. Jinak se můžete cachtat v rybníku za městem.

Štěpán je ve skvělé kondici. Komentátor má jistě pravdu, když mu přisuzuje

stěnami. Počasí nebere ohledy na vážnost chvíle, proč taky? Štěpána hravost přírody těší. Slunce přátelsky pomrkávající z vody je spojenec. Lidský svět by nás měřil a bodoval, zatímco my toužíme zářit a plavat, že jo? Neboj, brzy ti zavelí opustit břeh a budeš ve svém živlu.

Ozve se znamení, obecnost ztichne a šest Apollónů zaujme své pozice. Svaly

FOTO: Ivo HAVLÍK

Šest Apollónů postává na stupíncích nad vodou. V duchu si opakují slova trenérů nebo svá vlastní zaklínadla. Někdo neohroženě zamává k sedačkám diváků, pro jiného svět přestal existovat. Poupravit čepici, protřepat končetiny, propleskat prsní svaly. Cokoliv, co nás patřičně vyladí.

Komentátor představuje jednotlivé šampiony, stručně shrne jejich předchozí úspěchy, nastíní možnosti a očekávání. Na dráze číslo dvě Štěpán Mokry

naději na bronz. Třetí místo v okresním přeboru – to už by něco znamenalo! Pro tuto chvíli však vytěsni z hlavy myšlenky na budoucnost. Obrátí pozornost k sobě samému, k žabímu muži, který už čeká připraven. Ve vodě je doma, kdežto na souši si počíná plaše a neobratně. Životem se nejlíp prokouše jako profesionální plavec. Proto mu záleží na výsledku.

Nedočkavě přešlapuje na stupínku. Nehybnou modrozelenou hladinu oživují jen záblesky pronikající průhlednými

napjaté, nakročení ke skoku čekají v maximálním soustředění... Start!! Šest těl je vymrštno do vzduchu, téměř naráz vybuchne šest gejzírů. Svižně se dovlí k hladině, vynoří se barevné hlavy a už letí v divokém vlnobití vpřed. Paže a ramena se jen kmitají.

Dráha číslo dvě se táhne mezi ostatními skelně nedotčená. Co se stalo? Místo za vítězstvím pustil se závodník kolmo ke dnu. Komentátor neví, jak to vysvětlit,

Pokračování na další straně

lidé natahují krky. Snad nezkolaboval?

Než stačil Štěpán opsat oblouk pod hladinou, ucítil klouzavý pohyb z boků ke kotníkům. Žabí muž zpanikařil. Zbáběle se vytratil a Štěpán si musel poradit sám. Celou svou zrazenou energii vrhl do hlubin. Jenže bazén byl v těch místech hluboký a jeho plavky měly náskok. Snášely se ke dnu jako medúza, která se rozhodla opustit hladinu. Jen tak, z rozmaru. Průzračná voda jevila málo ochoty ho maskovat. Jeho trapný příběh se v ní vyjímал, jak na veliké televizní obrazovce. Schůdky byly naštěstí dostupnější než hlubina pod skokanskou věží. Za fíkové listy poslouží destičky pro neplavce; jedna zepředu, druhá zezadu, třetí jen když má náladu... On teď každopádně náladu neměl. Ani na sprosté písni ani na prodlužování ostudy. Ko-

mentátor hovořil o nehodě a diskvalifikaci a Štěpán prchal jak hot-dog mezi dvěma polystyrénovými houskami. Soupeři mezitím zdolávali svou trať ode zdi ke zdi. A ještě dvakrát a ještě jednou. Jen voda v jeho pruhu zůstávala mrtvá. Úsilí v sousedních drahách ji sotva zčeřilo.

Smích utichl a pozornost diváků se opět upřela k závodu. Plavec číslo dvě přestal být zajímavý. On, který má za sebou jinačí plavby, on, nadějný šampion, on, obojživelník...! Neopustíš vodu, ani kdyby spadla střecha stadionu, ani kdyby se vynořil krokodýl. Proč tedy? Komu vděčí za svůj trapný debakl? Snad ne tomu úzkoprsému měšťáckému stydlínovi...? Honem si oblíkni kalhotky nebo ti uletí ptáček! A když ti uplavou, aspoň se řádně přikryj polystyrenem.

Štěpán nedoběhl k šatnám. V půli

cesty mrskl destičkami o zem, a tak jak byl se znovu vrátil na scénu. Mohutným skokem se zmocnil své dráhy a bral ji útokem. Ukaž jim, kdo jsi! Žabí muž plavky nepotřebuje.

Rozhodčí pronikavě píská a mává rukama. Diskvalifikace!!

Jako bílý balvan, rozťatý vejpúl, vynořuje se Štěpánův zadek hned tam, hned tady. Diváci nestačí otáčet hlavami. Posměšky opadávají z jejich tváří jako zbytky hloupé masky. Pišťalka umlká, komentátorův hlas přeskakuje vzrušením. Stali jsme se svědky něčeho nepředstavitelného! Diváci vstávají ze svých míst, aby jim nic neuniklo, aby vzdali hold.

Nahý a dvakrát diskvalifikovaný Štěpán Mokřý právě překonal světový rekord na dvě stě metrů kraul.

Mezi Stalinem, Gottwaldem a Posseltem

PETR SAK

Foto z pietního aktu v Kounicových kolejích v Brně: Václav ŽALUD

Sjezd Sudetoněmeckého landsmanšaftu vyvolal řadu otázek. Jedna z nich se vztahuje k Čechům a Moravanům, kteří na této akci kolaborovali s landsmanšaftem. Jejich výraznou tvář je Milan Uhde (*28. července 1936, Brno), kterému landsmanšaft udělil vlastní vyznamenání. Protože Uhdeho i jeho životní a literární historii každý zná, rozhodl jsem se hledat příčiny jeho přelétavého chování.

Klíčová událost jeho života se netýká přímo jeho, ale jeho matky, která za protektorátu hledala cestu k popření svého židovství.

Vyvolala proces, který popíral, že její matka je její biologickou matkou, protože byla svému manželovi nevěrná s „Nežidem“, a tudíž matka Milana Uhdeho není Židovka. Dotyční úředníci byli podplaceni, a tak Uhdeho matka se sice stala nevěrnou manželkou, ale přestala být Židovkou.

Uvedený přístup je zcela racionální. Nevěrná babička zemřela v koncentráku, ale to by se stalo, i kdyby nebylo zpochybněno její mateřství. Výhrou bylo, že maminka, ani sám Milan Uhde nešli do koncentráku. Věcně byla celá kauza velmi dobře vymyšlena a přinesla samé bonusy.

Lidské chování nemá však pouze racionální stránku. A tato iracionální stránka se nemohla nepromítnout do celé rodiny. Jak Uhde píše, jeho maminka se nikdy neusmála. Známe osud herce Miloše Kopeckého, jehož tatínek se rozvedl s matkou-Židovkou, aby zachránil obchod. Miloš Kopecký jako chlapec doprovázel svou maminku do transportu do koncentráku. Tato událost Kopeckého stála psychické zdraví, celý život trpěl ničujícími záchvaty deprese. Jak se událost promítla do psychiky Milana Uhdeho, nevím, to je černá skříňka, tajná třináctá komnata. Známe však její „výstupy“, chování Milana Uhdeho.

Protektorát zná i jiné příběhy. Osobně vím o jednom z Kladna. Známemu kladenskému Židovi hrozil transport do koncentráku. V této situaci se za něho provdala žena, která vzhledově dokonale naplňovala představu árijky. Muže před transportem zachránila, měli spolu tři děti, s nimiž jsem se kamarádil, a on se v padesátých letech výrazně podílel na organizaci kladenského sportu a kultury.

Milan Uhde, dle svého vyjádření, byl vnitřně loajální s na-

Pokračování na další straně

cistickým režimem protektorátu. Po válce se stal stalinistou, známé jsou jeho oslavné básničky na Stalina a Gottwalda („ač mrtev, dál půjde před řadami“), přesto po listopadovém převratu nastaly přímo žně jeho života, stal se ministrem kultury a prvním předsedou Poslanecké sněmovny.

I zde stihl měnit svou základnu: Občanské fórum, ODS, Unie svobody. Jeho orientace vždy, jako střelka kompasu míří na sever, ukazovala na výhodnou existenci. Výjimkou je, tak jako u jiných disidentů, pozice v normalizaci po invazi armád Varšavské smlouvy. I zde je však situace složitější. Lidé, jejichž symbolem je Petr Pithart, se přizpůsobují a optimalizují svou pozici vzhledem k moci. (Petr Pithart změnil svou politickou pozici za život pětkrát.) Onen 21. srpen 1968 byl však netypický rychlým přeskupením moci, které neumožňovalo přizpůsobování. Variantou bylo disidentství se spo-

luprací s StB a současnou orientací na západní financování. Milan Uhde byl v normalizaci tak pronásledován, že si v Brně postavil vilu.

Ač neznáme, jakým způsobem byly rodinné události z protektorátu zakódovány do osobnosti Milana Uhdeho, je zřejmé, že rodinný vzorec chování interiorizoval a dodržoval. Tak jako bylo výhodné popření manželského rodičovství, tak byly výhodné změny pozice Milana Uhdeho.

Současná identifikace Milana Uhdeho se Sudetoněmeckým landsmanshaftem vypovídá, že v landsmanshaftu vidí nastupující moc, s níž je třeba dobře vycházet.

V čem je problém Milana Uhdeho? Je Žid, pokud babička byla věrná manželka, nebo úředně, na základě uplaceného dokumentu, nebo není Žid? Brzy devadesátiletý muž nezvládl svoji identitu, jako většina brněnských kolaborantů.

Života, smrti a hlavně lásky plná kniha

MILAN BLAHYNKA

Lydie Romanská se ve své zatím poslední knize **STVOŘENÍ** (Theatrum mundi, Praha 2026, 178 s. Fotografie Vojtěch Kemenny, grafické zpracování Radim Šafařík) věru nešetří.

V kapitole o svém rodném domě v Polance nad Odrou (dnes místní část města Ostravy) píše: „Chybí vklad lásky, nepřilnula jsem, nevím, co je láska dědy, láska babiččina. Není se co divit mé celoživotní žízni po ní. Můj bezhlavý útok tam, kde se mi nabízel, moje nechtěná pozdější bezohlednost.“ V kapitole *Já odrostlé batole* vzpomíná, jak postávala ve školce a dívala se okny plotu „do dvorka“, kde občas uviděla maminku, marně volala, později už jen mlčela, „prahla po ní, po čem vlastně, po objetí, pohlazení, přitulení, dospělí tomu říkají láska, ale to jsem tehdy nevěděla, jen cítila.“

A o kus dál: „Jsem celá z lásky, žádostivá, ale tak to v životě je...“ A v téže kapitole ještě: „Vůbec, moje touha po lásce nám někdy komplikovala život. A nechci domýšlet. Byla by taková touha, kdyby lásky bylo všude dost, kdyby se plnými hrstmi rozdávala?“

Ve *Slovu závěrem* Romanská uvádí, jak je šťastná, že není „tzv. vychovaná“. Z toho, co dělali rodiče, vzala si, co souznělo s její DNA. „Nikdo mě nedostal na svou stranu, ani školy, které ostatně příliš přesvědčivé nebyly, což beru jako jejich přednost (...), prošla jsem cestou samovolného stvoření, měla jsem možnost vstát ze sebe, ze života, který mi byl darován, s možností žít se svými dárce, milovat je...“

Drzí skeptik by na tomto místě mohl uvést bezmála z každé kapitoly odkaz na lidi z autorčina života, kteří ji nevychovali, ale poskytli jí, aniž chtěli, mohli a aniž o tom věděli, impulzy, aby vstávala „ze sebe“, příležitost k „samovolnému stvoření“.

K tomu, jakými jsme, ať už chceme, ať o tom nevíme, dobíráme se vlastně každý. Velmi častý případ je přece výchova, která budí odpor, tedy sebevýchova navzdory rodičům, učitelům, prostředí.

Romanská měla štěstí v neštěstí. Neštěstí bylo v mimořádně tíživých sociálních poměrech kraje, v němž se za války narodila a pak po ní vyrůstala, v nelásce a nesrdečnosti prarodičů, v brzy nešťastném svazku dělného otce, posléze zhrzeného, a roztoužené matky, v

absenci lásky v rodině. Štěstí měla, že si neuvědomovala neštěstí žití na křižovatce *etnické* (české, německé, polské), *sociální* (svět dělnický a dvojí svět podnikatelský: malý, poctivácký, a dravý, bezohledný), *etické* (lidskost versus byrokracie), a to za války, brzy po ní studené, mrazivé. Měla za to, že tak už to v životě je, brala to jako přirozenou podobu života, v němž o porozumění a pohodě lze jen snít a po ní toužit. Po otci zdědila dělnost a poctivost, po matce trvalou žízeň po lásce, po obou odvahu žít (si) po svém.

Stvoření je zvláštní dětský pohled na rodinu, rod, kraj, válku, naděje a zklamání poválečných let, a to v konfrontaci, někdy až v protikladu k autorčině poezii a próze. V kapitole příznačně nazvané jen *Něco o mamince* je zajímavá pasáž o tom, jak byla maminka jiná než otec, muž „snaživě jednající s úřadem“: „Ten vysoký, štíhlý bankovní úředník v uniformě se prý párkrát u nás zastavil. Tatínek byl podsaditý, jednoruký. Nevím, jak tu návštěvu nesl, možná byl na svou paní pyšný, co my víme... A potom snad někdy odjela do Vídně. V jaké

Pokračování na další straně

STANISLAV ZEMAN

Důvodné podezření

Podáváme oznámení
Na dirigenta orchestru
Za veřejnou produkci
Na lázeňské promenádě
Slavnostní přede hry opus 96
Rusa Dmitrije Šostakoviče
Složené k výročí Říjnové revoluce
Což zakládá důvodné podezření
Ze spáchání trestného činu
Propagace komunismu
S úctou každý jeden pacient
Léčebna Sigmund Freud

HRABALOVA CHATA V KERSKU. Objekt koupil Bohumil Hrabal ze svého prvního honoráře v roce 1965. Zde psal své texty a staral se o svých 25 polodivokých „kočenek“. V chatě je expozice připomínající Hrabalův život, tvorbu i vztah k rekreační osadě Kersko, části obce Hradištko v okrese Nymburk.

souvislosti, nevím, mám z té cesty nádherný mocca hrníček, běda ho rozbít, je z tenkého, modře tónovaného porcelánu s obrázkem vídeňského kola... Toho tématu jsem se po celý život nedotkla a nemám chuť se k němu vracet ani teď. Nedám na konspirační teorie, neznám časový horizont a nechci vrhnout falešný stín. Spíš ten život, umíte si představit? Každý se musel poprat se skutečností, se svou fabulací a s těmi konci. Jak to vlastně skončilo, nevím, nechci psát vymyšlený román, ale byla to zkušenost, která ze života nemizí. Byla válka a narodila jsem se já, měli mě, ale časem se rozprchli, a já jsem se rodině nenaučila...

Paměť je škodolibá, ráda mnohé smete do propadliště času. Z autorčina vyznání na zadní straně přebalu jejího vynikajícího románu *Kletba podle Justiny* dá se vyčíst, že je to dílo, do něhož vložila i sebe, a tak se ústřední postava Gabra, která „se líbí Eichlerovi“, šarmantnímu důstoj-

níkovi gestapa, a která se mu v zájmu záchrany rodiny před smrtí pokorně oddá, a která přitom „poznala jiný způsob milování“ (než se svým mužem), „na který občas myslí“, po čertech podobná autorčině mamince, o níž nyní píše z druhé nebo kolikáté ruky, a to velmi opatrně, se samým „prý“, „snad“, „možná“, „co my víme“, „nevím“.

Jak by mohla vědět, vždyť v době, kdy románová Gabra podlehla dvornému mazanému gestapákovi, který rád budil dojem férového ctitele, byla ještě nemluvně. A tak románová Gabra není autorčina maminka, s tím její podlehnutí Eichlerovi po atentátu na Heydricha nestymuje její romantický výlet do Vídně, Romanská je příliš zkušená autorka, než aby se v románě dopustila takové pošetilosti. I když neuhlídala jiný anachronismus (úder na sokolstvo se odehrál mnohem dřív, než kam ji klade román), dobře udělala, že pohled dítěte a dorůstající

dívky na válku a dobu po ní ve *Stvoření* podřídila své preferenci životního kladu, románový Eichler je ve *Stvoření* beze jména a v kapitole *Něco o mamince* je to jen „štíhlý bankovní úředník v uniformě“, aniž se říká jaké...

Ale protože dobrý román nikdy není „vymyšlený“ (ale jen domyšlený a odpoutaný od svého modelu v životě), občas na vzpomínající autorku leccos prozradí. Ve *Stvoření* její „snad někdy odjela do Vídně“ a „v jaké souvislosti nevím“ o mamince životě za války najednou na jednom místě neplatí, to tam, kde se zmiňuje o nádherném porcelánovém mocca hrníčku s obrázkem vídeňského kola od ní: jak asi mohla si za protektorátu Česka jen tak zajet do Vídně?

Lydiej Romanské slouží ke cti, že věrna své zásadě soustřeďovat se na pozitivní póly událostí a lidí, ani ji nenapadlo, že by měla a mohla mít mamince cokoli za zlé.

Řeknu-li Romeo, ty řekneš Julie

IVO FENCL

Onehdy mi jedna kamarádka vytkla, že radši nostalgicky vzpomínám na mrtvé věci (zvláště oblíbené knihy), když je normálnější a lidštější se dojímat osudy lidí. Nebo lidských párů.

Možná má ta známá pravdu a každopádně je zajímavé, když se někteří, většinou chlapi, natolik sblíží, až... To je pak různé, ale každému dnes podobné páry alespoň něco-málo říkají. Laurel a Hardy, Pat a Patachon, Šimek a Grossmann, Suchý - Šlitr, Lasica - Satinský, Sázavský - Vřešťál, Paleček a Janík, Kaiser a Lábus, Švandrlík a Neprakta, Cyril a Metoděj, Smoljak a Svěrák, Šíp a Uhlíř, Šimek a Sobota, Spejbl a Hurvínek, Amis a Amil, Toužimský a Moravec, Zmatlík a Palička, Vodňanský a Skoumal, Simon a Garfunkel, Burian a Dědeček, Simonová a Milan Chladil, Bud Spencer a Terence Hill. Saфра, což si nevybavím ani jednu už zapomenutou dvojici? Nebo takřka zapomenutou? Ale jo! Stropnický, Jiráň.

Do seznamu jsem záměrně zařadil i dva páry fiktivní, a jistě jste je identifikovali. Podobných dvojic existuje ovšem XYZ a někomu mohou připadat známé, zatímco jiný ví prd, kdo to je Starsky a Hutch, což chápu. Táhle za velkou louží v Americe byl ten krimi-seriál populární, a tak o nich posléze natočili dokonce celovečerní film, nicméně jsem neviděl ani jedno.

Zůstávám u osvědčenější dvojice svého dětství Randalla a Hopkirk. Že je neznáte? To bych nechápal zase já, a Hopkirk, podotýkám, umře hned v prvním díle a vždycky pak hmatá do Randallo-

vých případů jako neviditelný přízrak. Coby duch. No... a vidíte, fungovalo to.

I když... Vlastně měli společnou kamarádku Jane, která po Hopkirkově smrti zůstává kamarádkou Randallovou a Hopkirk oba decentně šmíruje z jiného světa. Asi už chápete, proč byl seriál tak úspěšný, ba dočkal se remaku, ale ten už tak nezabral, ti noví představitelé možná již neměli to pravé charisma původní trojice. Trojice? Ano. Jsou i populární trojice, ale těch máme překvapivě málo a Martin Machovec k tomu v jedné své knize poznamenává: „Dvojnost myslí dominuje a počet trojic klesá úměrně k celkovému počtu dvojic až hyperbolic-kou křivkou.“

A je to tak.

Martin Machovec (*1956) se letos dožije sedmdesáti (i proto ho zmiňuji) a věnoval dotyčnému problému moc zajímavou knižičku, která vyšla dvakrát, přičemž poprvé byl spoluautorem jenom Antonín Vácha (*1957). Oba tvůrci si všimli téhož, čeho většina z nás: v podvědomí máme řadu párů až jaksí zafixovanou, přičemž při jejich spojování hraje roli i libozvučnost. A jistě, dvojice nemusí být lidmi, jak dokazují Sultán a Tyrl.

Není zvláštní, že jméno Tyrl přiřadí ke jménu Sultán i lidé, kteří *Babičku* Boženy Němcové v životě neotevřeli? I když... Opět se opravím. Dnes už Němcová neletí a mnozí mladí Tyrla k Sultánovi vlastně nepřiradí, to bohužel ne; ale stoprocentně znají duo Bob a Bobek.

Což mi připomnělo i jednu smíšenou dvojici z raného dětství, kterou vyge-

neroval další z populárních televizních seriálů *Bella a Sebastián*. Sebastián je, podotýkám, kluk a Bella není žádná „stará bela“, ale ovčácký pes. I Horymír a Šemík náleží do podobné škatulky, a kdo ví, možná i hrdinové knihy *O myších a lidech*.

„I kdybychom však procestovali všechny země světa a osvojili si znalost veškeré historie a mythologie národů, konce dvojic nedojdeme,“ píše Machovec a nezapomíná na Daidala s Ikarem (= otcové a děti) či Davida s Goliášem.

Machovcovi tenkrát s tou knihou pomohl jeho slavnější otec, profesor filozofie doktor Milan Machovec, a... přičinili se například Luděk Marks, Betyna Landovská, Václav Kočka, básník J. H. Krchovský a ve druhém vydání Zdeněk Hron a Matěj Dlask. A jen autoři původně pozapomněli, že se už roku 1964 jmenoval jeden *Magazín Mladého světa* „O dvou (pro všechny)“, aby se zabíral právě tou tematikou.

Ctěnou skupinou ve dvojicích bývají skuteční hrdinové. Gabčík a Kubiš, dejme tomu. Hirošima a Nagasaki. Hanč a Vrbata. Snad i Kadár - Klos a „lid a Larry Flynt“.

Každopádně... je na tomhle prožlукlém a malicherném světě typické, že do podobných hrdinných dvojic ryjí. I po jejich smrti. Zkoušejí je zpochybnit. Málokdy se to však podaří, a když, leda u dvojic typu hogo-fogo, jakou byli nezbedníci Hýta a Batul a méně už Losna a Mažňák.

Určitě je oblast, ve které se o peprný humor nesnaží jen Tom a Jerry a Štaflík a

Pokračování na další straně

Špagetka, nýbrž i Kohn a Roubíček a také Herrmannovi otec Kondelík a ženich Vejvara.

Jest oproti tomu až kingovsky děsivé, vzniká-li dvojice následkem toho, že nejméně jeden popadl kudlu - a vraždil. Durynk a Neklan! Stařec a moře! Vlk a Karkulka. Zvířátka a Petrovští! Vidličky a nože jako takové! Kozina a Lomikar.

Anebo vraždili dokonce oba spolu a jednomyslně: Butch Cassidy a Sundance Kid, Skylla i Charybda, Smith and Wesson, a kdo ví, zda ne i Sparta/Slavia. Ne. Ti ne. Nejjednoznačněji to pak asi budou Bonnie a Clyde, přičemž kontroverz-

později. Cestou - necestou. Hlava - nehlava. Bosna a Hercegovina. Prach a broky! Halí - belí. Bída a utrpení. Zuby - nehuty. Obsah i forma. Ruty - šuty. Sbohem a šáteček. Fuj - tajxl. Košile a kabát, co je blíž? Fifty - fifty. Honky - tonky. Flesh a blood. Krev a mlíko. Mléko a strdí. Bylo - nebylo. Čágo - belo. Chléb a hry. Hladce - obrace. Guns and Roses. Harley a Davidson. Karakum a Kyzylkum. Vitr a plášť. Vůle a představa. Jáma a kyvadlo. Debet a kredit. Himl - hergot. Křížem - krážem. Kurník - šopa. Šupito - presto. Kurva - fix. Dnes a denně. Bospor a Dardanelly. Odra a Nisa. Láry - fáry. Klíďo - píďo. Ši-

zná každý) a Don Quijote a Sancho Panza (kde je autorem geniální Cervantes).

Nechci toho barda přeceňovat, ale upozorňuji, že jen sám pozoruhodný Jan Werich přispěl do portfolia dvojicemi „císařův pekař a pekařův císař“ a Ezop a brabenec. Ve druhém případě je spoluautorem Jiří Voskovec, ale pozor, napadájí nás přece i další jejich dvojčky. Kat... a blázen, Pudr... a benzín, Osel... a stín, Pěst (n)a oko.

Což je vše moc hezké i české, ale někdo vás určitě již začal (feministicky) ponoukat, abyste si povšimli, že takřka nikdy netvoří dvojice manželé. Proč ne? „Protože by to nevydrželi.“

Spíš to mohou být sourozenci, když už (Jeníček a Mařenka) a výjimkou jsou leda známí detektivové Dempsey a Makepeaceová (a jistěže Kurt Russell a Goldie Hawnová). Co na to říci?

Odpovím, že „rovnou“ manželé možná ne, anebo málokdy, ale... Co Lancelot a Guenevera? Dante a Beatrice? Břetislav a Jitka? Antonius a Kleopatra? Čert a Káča? Griffin a Phoenixová? Hanka a Linda? Oldřich a Božena? Orfeus a Eurydika? Hanzelka a Zikmund? Kotvald a Hložek? Šimon a Matouš? Kráska a zvíře? Ctirad a Šárka? Ginger a Fred? Faust a Markétka? Paris a Helena? Ariadna a Theseus? Perseus a Andromeda? Thelma a Louise? Žena a móda? Co Adam a Eva - z ráje - a mocný pár „hvězdné nebe nade mnou...“ a „mravní zákon ve mně“?

A co především? Snad i ten „lesk a bída kurtizán“,

já nevím, ale prvořadě „labyrint světa a ráj srdce“, to dá rozum. A nějaká nepravá dvojice? Svedená a opuštěná. A typická trojice? My dva a čas. Anebo: Hynek, Vilém, Jarmila. Anebo Romeo, Julie a tma. Don Pablo, Don Pedro a Věra Lukášová. A typická čtveřice? Žena, nůše, píseň, kost.

A... Co (dejme tomu) krystalická osmiice? Inu, Sněhurka a sedm trpaslíků anebo Valerie a týden divů.

A typická masa, i kdyby prima? Jistěže Tisíc a jedna noc.

Mythologické dvojice, trojice a další - ice dneška - Matěj Dlásk, Martin Machovec, Antonín Vácha | KOSMAS.cz - online knihkupectví

DORA KAPRÁLOVÁ se stala laureátkou hlavní Ceny Evropské unie za literaturu 2026. Ocenění získala za román *Mariborská hypnóza*, který vydalo nakladatelství Větrné mlýny. Výsledek byl vyhlášen 29. května na Mezinárodním knižním veletrhu ve Varšavě. Kniha je poetickým a hravým příběhem o iluzi, představivosti a hledání naděje v nejistém světě. Propojuje osudy iluzionisty, jeho asistentky a nečekaného pozorovatele - obyčejné domácí mouchy. O skvělé knize jsme vloni jako jedni z prvních informovali.

nost stejnojmenného filmu tkví v tom, že je Clyde buď impotentní nebo snad gay a scénář mordy před očima diváka poněkud ospravedlňuje právě tím. A jinak? Za socialismu u nás byl populární i pár „bony a klid“.

Tvoří dvojice i mrtvé věci? Samozřejmě. Nebývají to ale knihy, anebo s výjimkou *Iliady* a *Odyseiey*, a většinou se jedná o objekty a pojmy prozaičtější. Barvy, laky. Podmět, přísudek. Tutti - frutti. Country and Western. Dichtung und Wahrheit. Hory a doly. Prostor a čas. Hromy a blesky. Cukr a bič. Tužka a papír. Oxford a Cambridge. Hej - počkej. Nomen - omen. Nebe a dudy. Himbajs - šúviks. Mor a cholera. Svrab a neštovice. Dříve... nebo

roko - daleko. Hot a čehý. Jakž - takž. Nabídka - poptávka. Bát se - a krást (to však cituji Jiřího Dědečka). Jeden - a každý. Žebrák a Točník. Frýdek - Místek. Fobos a Deimos. Šlesvicko a Holštýnsko. Eufrat a Tigris. Hop a trop. Jin a jang. Horko - těžko. Huj a fuj. Literárně nejvyšší pak páry „študáků a kantorů“ od pana Žáka, Gabra a Málinka (autorem je Amálie Kutinová), Mach a Šebestová (autorem je Miloš Macourek), Jekyll a Hyde (autorem je Stevenson), Edudant a Francimor (autorem je Karel Poláček), Kája Mařík a Zdeňka (autorem je Marie Wagnerová), Kopyto a Mňouk (od Švandrlíka), Křemílek a Vochoňka (autorem je Václav Čtvrtek), Tom Sawyer a Huckleberry Finn (autora

Především je třeba poznamenat, že čtenáři jsou různí. Vděční a pečliví, přezíraví a odmítaví. V době relativně snadno dostupných mediálních sfér však díky za každého, kdo vezme knihu do ruky. Zajisté především k vlastnímu prospěchu. Pokud s ní zrovna nepotřebuje podstavit šifonér nebo nezamýšlí použít vytrhaných stránek k jinému účelu. Příkladem k zatopení v kamnech nebo v krbu.

Čtenáře možno rozdělit do skupin, podskupin a čeledí podskupin, však jsou to stále živí tvorové. Známe hlouny, polykající stránku za stránkou. Dále jsou tu notoričtí nespavci, kteří si čtením krátí bezesné hodiny. Vězte, že zírat do tmy a naslouchat tmě vskutku není žádná sinekura. Někdo neusne bez hltu piva, bez doušku slivovice, bez poslední cigarety (samozřejmě poslední toho dne), bez prášků, jiný bez knihy. Dá aspoň několik stránek, než mu milosrdný spánek zavře víčka. Vančurovy Obrazy z dějin národa českého, Paměti kata Mydláře, Bratrstvo či Bílá velryba se tak dají číst celé roky.

Četba je záležitostí intimní a soukromou. Pro vývoj osobnosti znamená víc než tři počítače, nový rodinný mercedes nebo dovolená na Azorských ostrovech. Aniž bychom cokoli z uvedeného zatracovali. Pestrost zájmů a modelů poznání člověka šlechtí, zoceluje proti negativním vnějším vlivům, povedeným taškářům, štourajícím v soukromí známých (i neznámých) osob, příležitostně i osobností, to jsou ovšem pokřiky, vhodné výlučně pro čtenáře se zanedbatelným inteligenčním kvocientem. Zkrátka, čtenář je vydán napospas rozličným filutům, jakých se vždy najde přešršel. Nejednou haní autory vynikajících knih, které patrně ani nečetli. Vycházejí z přísloví, že není šprochu, na němž by nebylo pravdy trochu.

Různorodost čtenářů se projevuje v knihách z veřejných knihoven. Podle vzhledu odhadneme přibližný počet čtenářů, nikoli kvalitu četby. Stane se, že poznáme celotýdenní jídelníček posledního čtenáře. Poměrně vzácné jsou již oslí uši, tedy přehýbání růžků stránek, které se hojně vyskytovalo v učebnicích. Nalézáme podivné záložky, útržky novin i životopisů, jízdenky, fotografie, lístky se sloupцем sádlo, hr. mouka, fazole, sůl, makrela... Již pouze výjimečně nacházíme pohlednice z tuzemska i z ciziny.

Do rukou se nám stejně vzácně dostávají milostné dopisy plné něhy, vášně, slibů (až stydno číst), nebo plné výčitek a hrozeb (až stydno číst). To však již nejsou dopisy milostné, nýbrž nemilostné. Až nemilosrdné. Občas

narazíme na skutečnou raritu. V knize vydané v roce 1913 byla založena zahnědlá fotografie kníratého muže v uniformě s červeným kabátcem, sedícího na běloušovi, na hlavě stetson (pro přesnost – na jezdcově hlavě). Vybledlý text, psaný těžkou, nevypsanou rukou, sděloval to nejpodstatnější: To je náš Lojza, seržant Kanadské jízdní policie! Datum odeslání: Sedmý rok minulého století! Jak vidno, zakládání stránek má hluboké kořeny.

Zvláštním úkazem je zakládání stránek bankovkami. Žel, převážně nízké hodnoty. Nebo neplatnými. Vskutku pouze výjimečně se vyskytují čtenáři, zakládající stránky stovkami či dolary. V tomto směru je kuriozitou bankovka státu Horní Volta. Při pokusu vyměnit ji za hodnotnou českou měnu přivolala bankovní úřednice policii, viděla ve mně provokatéra, podvodníka nebo rovnou padělatele, případně všechny dohromady. Ukázalo se, že bankovní úřednice ani příkvačivší policisté neměli o existenci státu Horní Volta tušení.

Znali Horní Dvořiště, Horní Počernice, Horní Pěnu, ba i Horní Lehotu při Brezne, a netajili překvapení, když spatřili na mapě Afriky zmíněný stát. Verzi o bankovce nalezené mezi stránkami knihy vypůjčené z veřejné knihovny ovšem za vlastní nepřijali. Nebo je zaskočila samotná existence knihovny.

Proti zakládání stránek bankovkami prostě nelze nic namítat. Méně chvályhodným zvykem je podtrhávání slov, řádků či odstavců. Svědčí sice o pozorném a vnímavém čtení, ale také o nevychovanosti a neúctě ke knize. Pro současnou dobu je příznačný citát, podtržený výraznou žlutí: Policejní služba,

to je sakra problém. To máte jako s politikou. Vyžaduje nejlepší lidi, ale není v ní nic, co by nejlepší lidi přitahovalo. Shovívavě posuzujeme poměrně hojně dehonestace spisovatelů a básníků, zdůvodněné jejich minulostí, jezdil autem po dálnici, postavené minulým režimem.

Nemilosrdnosti barevných fixů neunikají ani klasikové. Cicero zaskočil čtenáře konstatováním, že nešťastní jsou ti, kteří se domnívají, že jim je všechno dovoleno. Jistého čtenáře s tužkou v ruce, s ohněm v srdci, přiměl k barevnému zvýraznění Charův výrok: Na dobré úmysly vítězů nevěříme. Což nám mluví z duše. Už Franz Kafka vyslovil podnětnou úvahu, že luxus bohatých je zaplacený bídou druhých. Obtaženo svinibrodskou zelení to v textu knihy působilo obzvláště impozantně. Červenému inkoustu neuniklo Shakespearovo okřídlené zvolání „jak vyčerpávající je být mužem“, s čímž se pochopitelně plně ztotožňujeme. (My muži.) V doslovu k Lermontovovi čtenář nesouhlasil s místem konání souboje, v němž byl Michail Jurjevič zabit. Situoval ho do Bouloňského lesíka, patrně inspirován Třemi mušketéry.

Knihy poezie vyvracejí rozšířené mínění, že nejsou čteny. Pravda, trvaleji zůstávají svěží, ale podtrhování, zaškrtávání, fajfkování a vpisky se vyskytují častěji. Snad proto, že v románech není kolem textu tolik volného místa. Pokud najdeme povzdech „tomu aby prase rozumělo“, je to svědectví o čtenáři, ale také podnět k zamyšlení. Znepokojivě působí i poznámka, zhotovená ozdobným gotickým písmem: Za přečtení by měl básník čtenářům platit! Vykríčníků jsem napočítal šest.

Úvaha je důkazem neznalosti současné situace, básníci nedostávají honorář, nýbrž připlácejí na nakladatelské výdaje. V básnických sbírkách jsem ovšem, na rozdíl od kuchařských knih, nenašel ani neplatnou památeční papírovou tříkorunu, pouze doporučení nahradit prhu arnikou. Dokazuje to, že čtenáři poezie jsou chudí. Rozhodně však nikoli na duchu. Odsouzení zasluhují čtenáři-zločinci, kteří vytrhávají titulní stránky, fotografie, listy a ilustrace. Černobílé s oblibou vybarvují. Pikantně působí opravy pravopisných chyb podle již neplatných pravopisných norem.

Závěrem shrňme, jak (ne)číst knihy. Rozhodně bez tužky, fixu, pastelky, či dokonce s nůžkami v ruce. Ty při čtení raději držme v kapsách. Tady ovšem narazíme na drobný problém, potřebovali bychom dobrou duši, která by nám obracela stránky.